

In het spoor van de Academie

Kunsten in
Antwerpen

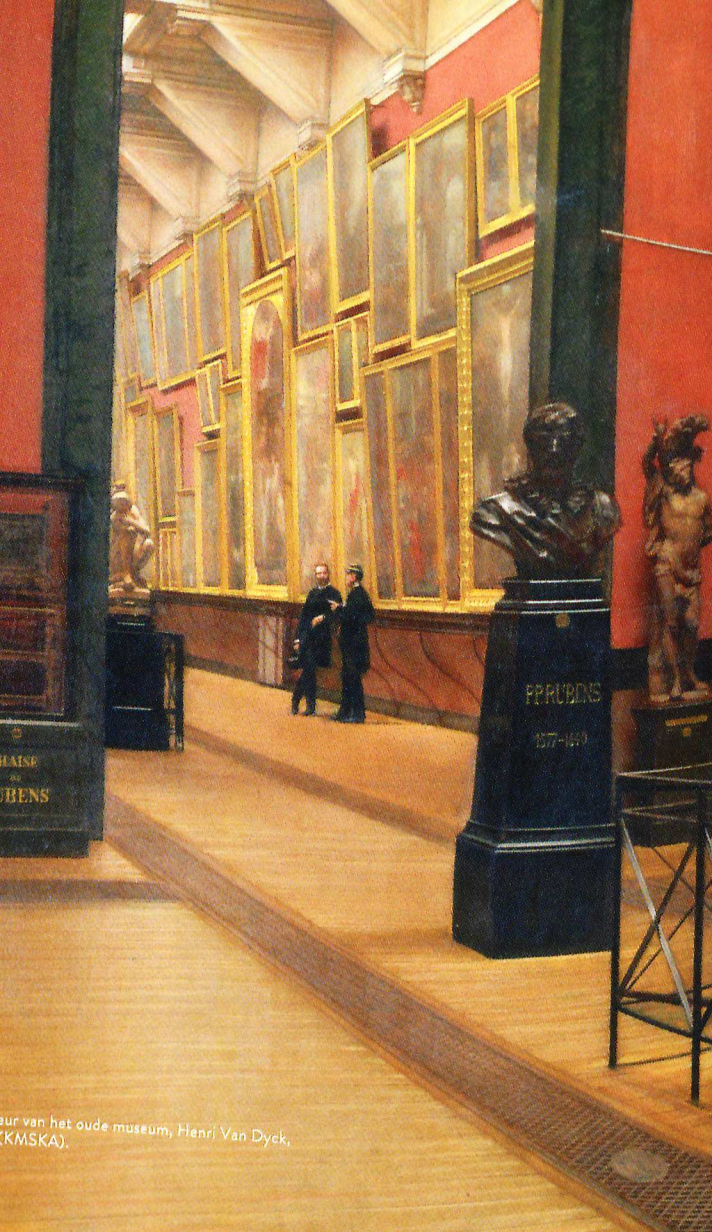
Jan Lampo

BĀI
MAS BOOKS

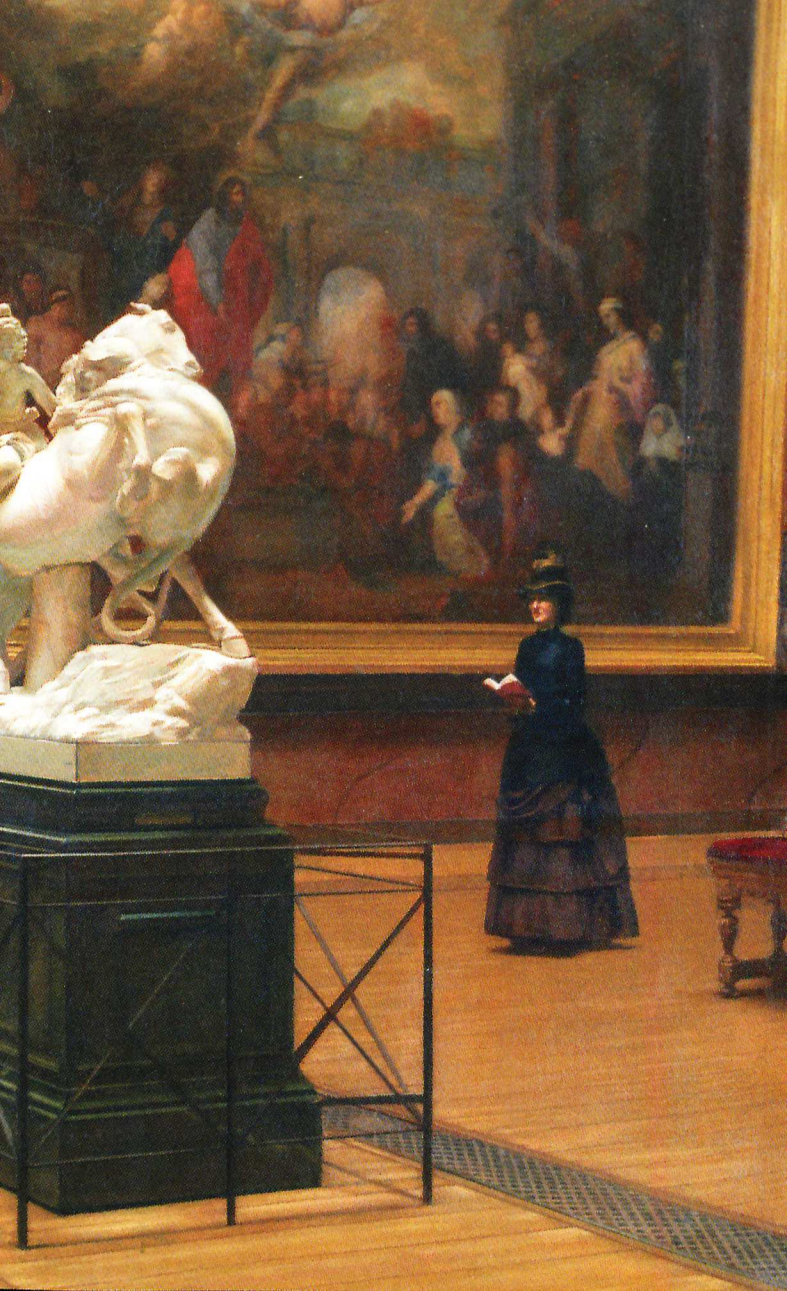

sculptuur waarmee Jozef Gaefs in 1836 de Prijs van
me wint (KASKA).

...ur van het oude museum, Henri Van Dyck,
(KMSKA).

Ontwerp voor een ovalen plaat met de stroomgod Scaldis,
van Andreas de Quertenmont, 18de eeuw (MPM/PK).

S
E
D
E
R
S

B. De Quatremont

Ontwerptekening van de Boerentoren door Jos Smolderen, 1928-1931 (APA).

INHOUD

1

“Om met schat van kunst te pralen
tot beroem van deze stad” (1663-1740)

11

2

De academie in de tijd
van de verlichting (1740-1790)

37

3

Het tijdperk van
de revoluties (1794-1830)

61

4

De triomf van
het vakmanschap (1830-1870)

89

5

De conservatieve
belle époque (1870-1914)

115

6

Van een directeur die niet wil wijken.
Het interbellum en de tweede wereldoorlog

137

7

Modern, postmodern, mode (1945-heden)

151

David II Teniers sticht de Koninklijke Academie voor
Schone Kunsten, Nicaise De Keyser, 19de eeuw (KMSKA).

1

“OM MET SCHAT VAN KUNST TE PRALEN TOT BEROEM VAN DEZE STAD” (1663-1740)

In de tweede helft van de 17de eeuw maakt Antwerpen moeilijke tijden door. Schilder David II Teniers sticht met toestemming van de Spaanse koning Filips IV een tevenschool of Academie op om alvast de kunst en haar beoefenaars te stimuleren op artistiek, maar ook op economisch vlak. Maar die Academie is niet meteen een groot succes.

1.1 David Teniers sticht een “vrije en openbare” Academie

We schrijven 1663. Het gaat niet goed in Antwerpen. Sinds 1648 is er vrede met de noordelijke Nederlanden, maar de Schelde blijft gesloten. Wie koopwaar uit of naar Antwerpen wil brengen, moet die stroomafwaarts overladen op Hollandse binnenschepen. Dat zogeheten “last breken” kost handenvol geld en zorgt voor aanzienlijke vertragingen. Bovendien zit de economie in heel Europa in het slop. Ieder land probeert zijn eigen industrie te beschermen met hoge invoerrechten op buitenlandse producten.

De Antwerpse kunstenaars, die gewend zijn om voor de export te werken, ondervinden daar veel hinder van. Maar de crisis is niet alleen een economische kwestie: ook op artistiek gebied schort er wat.

De rede van Antwerpen, anonieme meester, 17de eeuw (KMSKA).

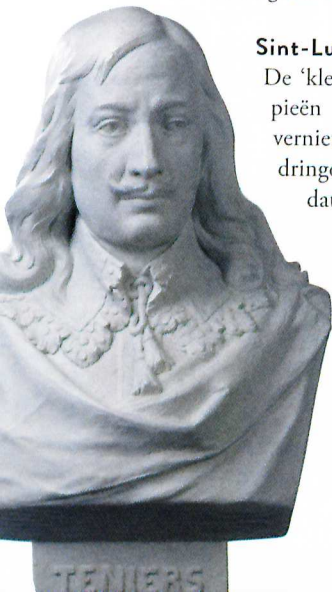

De dood van Rubens, M.I. Van Brée, 1827 (KMSKA).

Peter Paul Rubens en Antoon van Dyck, de twee grote sterren van de barokschilderkunst, zijn dood. Jacques Jordaens, hun voornaamste concurrent, heeft een bloeiend atelier, maar kan de leegte niet vullen.

Een zelfportret van Jacob Jordaens (*De Doelzakspeel*, 17de eeuw (RH).

Sint-Lucasgilde

De 'kleine' meesters in de Scheldestad borstelen vooral pieën of nabootsingen van wat enkele decennia te vernieuwende kunst was. Verse ideeën uit het buitenland dringen nauwelijks door in Antwerpen. Klanten mer dat en kopen elders. En de talrijke kerken en kloos in de Spaanse Nederlanden hebben de voorbije ja veel nieuwe kunst in barokstijl besteld, zoda niets meer nodig hebben. Bij het eens zo r Sint-Lucasgilde waar de schilders, beeldhouw drukkers, bouwers van muziekinstrumenten andere vervaardigers van luxegoederen lid zijn, maakt men zich grote zorgen. Dat blijkt

Borstbeeld van David II Teniers, Alfons Peeters, 19de (KMSKA).

DAVID TENIERS

Un des excellents peintres en petites figures et paysages, il a fait des remarquables peints tant pour le Roy d'Espagne que pour autres Rois de memoire pour l'Archiduc Leopold Guillaume, Evêque de Gand, et le Prince d'Orange Guillaume et plusieurs autres princes, seigneurs, et Ambassadeurs de l'Emp ont honoré de ses ouvrages. Il est d'Anvers dans son pays, et a été élève de son père, et de son oncle, et de son grand-père.

David Teniers, een gravure van Pieter II de Jode uit 1649 (MPM/PK).

uit de pogingen van oud-deken David II Teniers om iets aan de toestand te doen. Teniers heeft het tot hofschilder gebracht van de landvoogd en verblijft in Brussel of op zijn kasteel De Drie Torens in Perk bij Vilvoorde. Hij voelt zich wel nog nauw met Antwerpen verbonden en correspondeert zelfs met Hendrik van Halmale, buiten-burgemeester van de stad en sinds 1655 hoofdman van het Sint-Lucasgilde. Teniers behoort tot het ambitieuze, ondernemende type en staat open voor nieuwe ideeën. Hij hoort sterke verhalen over de nog prille Académie royale de Peinture et

de Sculpture in Parijs, waar ook kunstenaars uit de Nederlanden deel van uitmaken. Als oud-deken van het Sint-Lucasgilde denkt de Antwerpse kunstenaar er niet aan het traditionele gildesysteem te ondergraven, maar wat hem bevalt aan de Académie is haar rol als onderwijsinstelling. Als aspirant-kunstenaars samen op één plaats naar levend model leren tekenen, zoals in de Franse hoofdstad, kunnen hun meesters zich toelagen op de meer gespecialiseerde aspecten van de opleiding en hoeven ze niet elk een eigen model in te huren.

Duur

Een school kost handenvol geld, beseft Teniers, zeker als daar ook meetkunde en perspectief worden onderwezen. Daarom bedenken hij en Van Halmale een manier om hun academie te laten subsidiëren door de stad. De magistraat kan aan twaalf rijke burgers "vrijbrieven" verkopen. Zo'n document vrijwaart de koper van de verplichting bepaalde ambten uit te oefenen. Het systeem wordt al toegepast bij de gewapende gilden, de hand- en voetboogschutters en kolveniers die instaan voor

Stuivers uit de 17e eeuw (privécollectie).